

Aseptiikka pientoimenpiteissä

Hygieniahoitaja Matti Kivinen

29.11.2019

Pientoimenpiteet suomessa

- Pientoimenpiteitä tehdään paljon terveydenhuollossa
- Kansallinen ohjeistus puuttuu pientoimenpiteiden aseptisille käytänteille
- Pientoimenpiteisiin liittyviä infektioita ei vakiintuneesti rekisteröidä Suomessa
- Infektioriskit ovat verrattain pienet, mutta pientoimenpiteiden huomattavan suuren määrän takia niihin liittyvät infektiot ovat arkipäiväisiä
- Pientoimenpiteiden aseptiikkaan tulisi kiinnittää enemmän huomiota

Infektiot terveydenhuollossa

- 8,8 % akuuttisairaaloiden potilaista saa hoitoon liittyvän infektion*
 - Huonontaa potilaiden elämänlaatua
 - Lisää hoitopäiviä
 - Lisää kuolleisuutta
- Vuosittaiset kustannukset suomessa vuosittain noin 500 milj. euron luokkaa
- Suuri osa hoitoon liittyvistä infektioista ehkäistävissä hyvillä aseptisilla käytänteillä

**Lääkärilehti 45/2018*

Aseptiikka

- Asepsis: Tarkoittaa sananmukaisesti mikrobien poissaoloa
- Aseptiikka:
 - Toimet joilla pyritään estämään potilaan omien, tai ympäristöstä peräisin olevien mikrobien pääsy toimenpidealueelle.
 - Ennen toimenpidettä
 - Toimenpiteen aikana
 - Toimenpiteen jälkeen
- Aseptiikan pettämisen seurauksena mahdollinen bakteerikontaminaatio ja infektiio
- Osa **tavanomaisia varotoimia**, joilla pyritään estämään hoitoon liittyvä infektiio

Terveydenhuoltolaki

- Terveydenhuoltolaki 1. luku 8§:
 - **”Terveydenhuollon toiminnan on perustuttava näyttöön ja hyviin hoito- ja toimintakäytäntöihin. Terveydenhuollon toiminnan on oltava laadukasta, turvallista ja asianmukaisesti toteutettua.”**

Aseptinen omatunto

Kun omatunto on herätetty, sitä ei voi sammuttaa

- Tieto aseptisestä toiminnasta ja aseptiikan pettämisen mahdollisista seurauksista
- Ohjaa toimimaan oikein, vaikka kukaan ei näkisi
- Korjaa virheet, jos niitä tapahtuu
- Toiminnan edellytys on
 - Vankka tietopohja
 - Kyky soveltaa tietoa myös erityistilanteissa
 - Potilasturvallisuus
 - Oman ja muiden henkilöiden työturvallisuus

Mikä pientoimenpide?

Pientoimenpide

- Ilman yleisanestesiaa tehtävä toimenpide
- Tehdään usein osasto-olosuhteissa tai polikliinisesti
- Rikotaan ihoa tai limakalvoja
- Asetetaan vierasesineitä elimistöön
- Kajotaan steriiliin ruumiinosaan

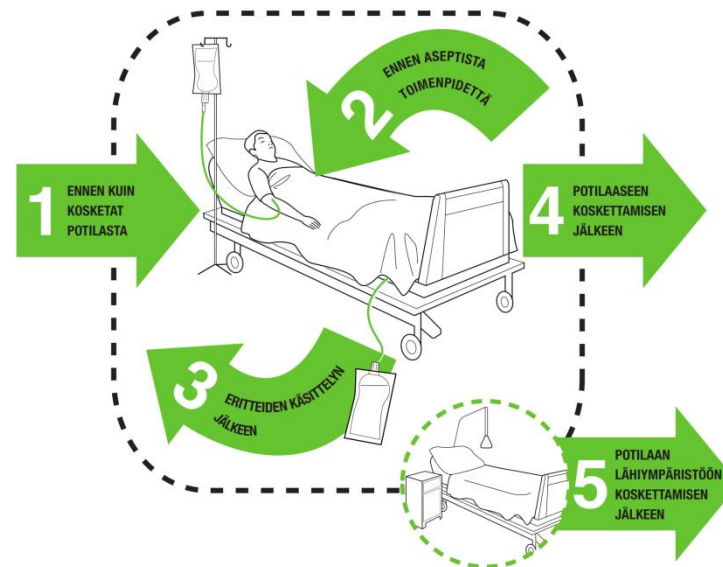
Aseptiikka pientoimenpiteissä

- Käsihygienia
- Henkilökohtaiset suojaimet
- Aseptinen toimenpidealue
- Toimenpidetekniikka
- Toimenpideympäristö
- Toimenpidetarvikkeiden huolto

Käsihygienia

- WHO:n 5 kohtaa
 - Ennen ja jälkeen potilaskontaktin
 - Ennen aseptista toimenpidettä
 - Eritteiden käsittely jälkeen
 - Potilaan ympäristön koskettamisen jälkeen
- Alkoholikäsihuuhdetta ohjeistuksen mukaan
- Kaikki ylimääräinen käsistä pois mukaan luettuna keinokäsienpesuaine ja kynsiharppi
- Käsien desinfektio
 - 2-4 ml alkoholikäsihuuhdetta 20 sekunnin ajan
- Kirurginen käsien desinfektio
 - 3 minuutin käsidesinfektio
 - Toimenpiteissä jotka ovat verrattavissa leikkaukseen = steriili vaatetus

Viisi muistisääntöä hyvään KÄSIHYGIENIAAN

Suojaimet pientoimenpiteissä

- Potilaan suojaamiseksi
- Eriteroiskeilta suojauduttaessa

- Valitaan aina käyttötarkoituksen ja tilanteen mukaan
- Kertakäyttöisiä ja toimenpidekohtaisia

- Oikeaoppinen pukeutuminen on tärkeä osa aseptiikkaa
 - Esim. steriilit käsineet

**”Jos infektioriski on olemassa ja se voidaan eliminoida jollakin käytännöllä, on kyseistä käytäntöä syytä suositella” -
*Lääkärilehti 36/2019***

Suojakäsineet

- Käsineet suojaavat oikein käytettynä työntekijän käsiä mikrobirtunnoilta ja estävät infektion leviämisen potilaasta tai ympäristöstä toiseen
- Paljain käsin ei tule koskea paikkoihin joissa on suuri mahdollisuus runsaaseen mikrobikontaminaatioon
 - Eritteet, veri
- Kertakäyttöiset suojakäsineet ovat potilas ja työvaihekohtaisia
- Käsineet puetaan **AINA** puhtaisiin, alkoholikäsihyyteellä desinfioituihin ja kuiviin käsiin

Suu-nenäsuojuksen käyttö

UUTISET

Uutiset | Kotimaan uutiset

Nuori nainen kuoli polvileikkauksen jälkeen - anestesia lääkäriä epäillään kuolemantuottamuksesta

🕒 27.09.2017 klo 15:28

Sisä-Suomen poliisi on saamassa valmiiksi esitutkinnan Dextra Koskisairaalassa tehdyn polvileikkauksen jälkeen kuolleen naisen tapauksesta.

”Käyttikö lääkäri maskia?
-Potilaan epäillään saaneen pisaratartunta pistohaavaan tai puudutusneulaan. Hoitohenkilökunnan jäsen on saattanut olla leikkaustilanteessa ilman maskia”

Ilta-lehti 8.9.2016

Kirurginen suu nenäsuojus

- Estetään pisaroiden välityksellä tarttuvat infektiot
- Suojaa potilasta → Suun mikrobien siirtyminen toimenpidealueelle
- Suojaa toimenpiteen tekijää roiskeilta
- Steriilille alueelle kohdistuvissa toimenpiteissä **käytetään aina** kirurgista suu-nenäsuojusta
- Huomioitava myös liikuttaessa steriilin alueen läheisyydessä

Hiussuojus ja suojatakki

- Hiussuojan tarkoituksena suojata aseptisia alueita hiuksista lähtöisin olevilta epäpuhtauksilta
- Sen tulee peittää kaikki hiukset
- Suojatakkia käytetään toimenpiteissä joissa on vaarana että omat vaatteet koskettavat toimenpidealuetta tai käytettäviä steriilejä välineitä
 - Esimerkiksi verisuonitoimenpiteet joissa käytetään sisäänviejiä

Aseptinen toimenpidealue

- Terve iho ja limakalvot toimivat suojana mikrobeja vastaan ja toimenpidealueen ihorikot ja infektiopesäkkeet voivat altistaa infektiokomplikaatioille
- Ihokarvat eivät lisää infektioriskiä, mutta mikäli niitä joudutaan lyhentämään, se tapahtuu ihoa vaurioittamatta sähköisellä leikkurilla
- Leikkaus- / toimenpidealueen ihodesinfektio-ohje
- Steriilit, nestettä läpäisemättömät leikkausliinat, joilla toimenpidealue peitellään tarpeeksi laajasti

Esimerkiksi

- Osa *Staphylococcus Aureus* bakteerien aiheuttamista hoitoon liittyvistä bakteremioista liittyy perifeerisen verisuonikanyylin käyttöön
 - Stafylokit ovat ihon normaaliflooraan kuuluvia bakteereja jotka saavat kanyylin välityksellä oivan reitin suoraan verisuoneen
- Näistä bakteremioista on suuri osa ehkäistävissä hyvillä aseptisilla toiminnoilla
 - Ihon oikeaoppinen puhdistus
 - aseptiset työskentelytavat kanyylinlaitossa ja -hoidossa

Toimenpidetekniikka

- Infektion ehkäisyssä huomioitavia seikkoja
 - Huolellinen kudosten käsittely
 - Verenvuotojen välttäminen
 - Haavan sulkutekniikka
- Rauhallinen ja huolellinen työskentely
 - Vältetään pisto- ja viiltotapaturmat
- Haavan peittäminen haavasidoksella
 - Materiaalilla ei väliä infektioidentorjunnan kannalta

Toimenpideympäristö

- Pientoimenpiteitä tehdään monenlaisissa sairaalaympäristöissä
- Erityisesti kirurgiset pientoimenpiteet tulisi tehdä niiden tekemiseen tarkoitetuissa tiloissa
 - Tarvittavat välineet toimenpidettä ja potilaan seurantaan varten
- Huone puhdistetaan potilaiden välillä
- Liike huoneessa pidettävä mahdollisimman vähäisenä
- Steriili pöytä toimenpiteissä, joissa instrumentteja täytyy laskea väliaikaisesti pöydälle

Toimenpidetarvikkeiden huolto

- Terävät ja särmäiset välineet laitetaan välittömästi viiltävän jätteen keräysastiaan
- Kertakäyttöistä tuotteita käytetään vain kerran
- Instrumenttien kunto ja huolto siten ettei niistä aiheudu tartuntavaaraa

Pientoimenpiteissä käytettävät suojaimet

	Steriilit(ss) tai tehdaspuhtaat (tp) suojakäsineet	Kirurginen suun- nenäsuojus	Steriili(ss) tai tehdaspuhtas (tp) suojatakki	Hiussuojus	Steriili toimenpidepöytä
Selkäydinnestenäytteen otto, selkäydin- ja epiduraalipuudutus, jossa ei aseteta katetreja epi- tai intraduraalitilaan	Ss	kyllä*	ei	ei	ei
Selkäydintilaan kohdistuvat toimenpiteet, joissa asennetaan katetreja epi- tai intraduraalitilaan	ss	kyllä*	tarvittaessa ss	ei	kyllä
Luuydinnäytteen otto	ss	kyllä	ei	ei	tarvittaessa
Ison nivelen punktio	ss	kyllä	ei	ei	ei
Ilman yleisanestesiaa otettavat koepalat	ss	kyllä	ei	ei	kyllä
Pleurapunktio	ss	kyllä	ei	ei	kyllä
Poskiontelopunktio	tp	kyllä	ei	ei	ei
Perifeerisen laskimokatetrin laitto	tp	ei	ei	ei	ei
Keskuslaskimokatetrin laitto	ss	kyllä	ss	kyllä	kyllä
Invasiiviset radiologiset toimenpiteet	ss	kyllä	ss	kyllä	kyllä
Angiografiat	ss	kyllä	ss	kyllä	kyllä
Valtimokatetrin laitto	ss	kyllä	ei	kyllä	ei
Luomen poisto	ss	kyllä	ei	ei	kyllä
Haavan ompelu	ss	kyllä	ei	ei	kyllä
Hengitysteiden imu	tp	kyllä	ei	ei	ei
Virtsarakon katetrointi	ss	ei	ei	ei	ei
Virtsarakon punktiokatetrin laittaminen	ss	kyllä	ei	ei	kyllä

*kaikilla toimenpiteeseen osallistuvilla

Lääkärilehti 36/2019

Esimerkkitapaus: Luomen poisto

- Toimenpidehuone jossa luomenpoisto tehdään
- Suu-nenäsuojus toimenpiteen tekijällä
- Valmistellaan steriili toimenpidepöytä
- Ihoalue desinfioidaan käyttäen tehdaspuhtaita suojakäsineitä sekä 80% alkoholilla kostutettuja taitoksia tai klooriheksidiiniglukonaatti-alkoholilla
- Toimenpiteen tekijä pukeutuu tarvittaviin suojaimiin
 - Steriilit käsineet
- Toimenpidealue peitellään steriileillä liinoilla tarpeeksi laajasti
- Puudutus steriilein välinein
- Toimenpide ja haavan sulku joissa huomioidaan aseptiikka
- Haavasidos haavan päälle

- Riittävä käsihygienia